

GLAS GRENKO-SLADKIH OTROŠKIH SPOMINOV

Zunaj je svetel junijski večer, a v skoraj prazni garaži je temačno. Na prvi pogled neopazno vsa prestrašena majhna deklica čepi pod velikim modrim sodom, skrita pred vsemi, in posluša glasove praznovanja zunaj na dvorišču. Ravno je konec njenega prvega leta v šoli in morala bi skakati od veselja zaradi počitnic, vendar jo nekaj vleče k tlom. Kljub praznovanju sosedov in njenih staršev ona čuti, da se nekaj dogaja.

Tak prizor bi našli, če bi 26. junija 1991 pokukali v hišo mlade Brigite Praznik, sedaj poročene Lokar, rojene 20. aprila 1983, ki je bila takrat stara 8 let, ko je nemirno tuhtala pod sodom. Ljudje okrog nje so praznovali, saj je Slovenija ta večer oznanila svojo samostojnost, in polni veselja so po televiziji spremljali slovesno proslavo iz Ljubljane. A vaščani Velikega Gabra, njene dolenjske vasi, niso bili čisto brezskrbni. Veter je prinašal duh po negotovosti, saj so se Slovenci bali napada njihove nekdanje države Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Na ta dan so Slovenci že dolgo čakali. Bili so narod, ki je bil dolgo pod tujo oblastjo in končno so leta 1990 zbrali pogum. 23. decembra tega leta so Slovenci na znamenitem plebiscitu v veliki večini s kar 88,5 % izglasovali, da si želijo svojo samostojno državo. Po komaj šestih mesecih so 26. junija 1991 ponosno in slovesno razglasili samostojno Republiko Slovenijo in Jugoslavija ter z njo Jugoslovanska ljudska armada, ki sta celoten postopek gledali z veliko nejevoljo, sta se odločili ukrepati.

Osemletna Brigita Praznik vstopi v dnevno sobo in se radovedno ozre naokoli. Televizija je prižgana in na sporedu so novice. Ob prikazanih posnetkih ji je težko pri srcu. Opazi očetov nemir, mamine solze.

27. junija 1991 je Jugoslavija napadla Slovenijo. Ponekod je bilo že dan prej precej napeto. Po novonastali državi so bile postavljene barikade in naokoli so se vozila obrambna vozila. Obrambo Slovenije je sestavljala Teritorialna obramba in Slovenska milica skupaj z Narodno zaščito. Tudi nekateri civilisti so želeli sodelovati, predvsem s podporo vojakov in policistov. Jugoslovanska ljudska armada je poskušala prodreti v središče države na več mestih in tam so se pripravljali in sprožili prvi spopadi. Slovenska vojska je bila dobro organizirana in JLA ni imela večjih uspehov. Ogromno njenih pripadnikov se je voljno predalo. Vojna je bila tudi medijska, saj se je o njej ves čas poročalo v časopisih, na radiu in televiziji. Zato je JLA uničevala tudi medijske oddajnike, a slovenske obrambne sile s tem niso bile prizadete.

Deklica sedi pri večerji z družino in posluša očeta, ki pripoveduje o dolgi koloni tovornjakov malo stran od njih, tam na Medvedjeku. Pravi, da za množico tovornjakov stojijo oklepna vozila, in deklica se zdrzne.

Kolona tovornjakov, o kateri je govoril dekličin oče, je stala blizu njihove vasi Veliki Gaber, ki je med Trebnjem in Ivančno Gorico. Teritorialna obramba je s tovornimi vozili na bližnjem klanecu Medvedjek ustavila promet na tripasovni cesti in s tem preprečila prehod vojnim vozilom JLA v Ljubljano, hkrati pa tudi vrnitev proti Novemu mestu. Tak način barikad so tiste dni delali po celi Sloveniji.

Osemletna Brigita v jutru, obsijanem s soncem, sedi na balkonu in se igra. Njen oče, utrujen zaradi nočne izmene v službi, spi na kavču. Prav tako drema tudi njena mlajša sestrice. Kar naenkrat se zaslišijo strašni streli. Brigita skoči pokonci in začne klicati: »Oči, oči, začelo se je!« Oče hitro pograbi malo Mojco, za njim teče Brigita in že kmalu se peljejo stran v svojem malem črnem jugu. Prispejo v bližnjo vas Šentjurje, kjer se zatečejo v klet njihove babice, kjer so bili že drugi ljudje. Brigitinega očeta grize skrb za ženo Anico, Brigitino mamo, ki je bila še v službi v Višnji Gori. Dekleti se igrata z drugimi otroki, ko mama končno prispe in očetu se odvali kamen od srca.

Ta spomin, ki ga Brigita Praznik Lokar, sedaj že sama žena in mama dveh sinov, sama ne bi mogla datumsko določiti, ker se tega ne spominja, zajema dogodke 28. junija 1991, ko so na Medvedjeku ob 9.50 odjeknili prvi streli.

Ko je JLA ugotovila, da ne more mimo barikad, se je odločila za nov pristop. Prvi letali na območju Medvedjeka sta prišli le na fotografsko izvidnico, a naslednja niso bila tako mila.

Deklica sedi v dnevni sobi svoje babice in strmi v televizijo. Gospod, po imenu Jelko Kacin, poroča in deklico strese groza, ko sliši njegov glas, ki pravi, da prihajajo letala nad Medvedjek. V njenem spominu je zatem le še zvok sirene za letalski napad in kmalu tudi zvok letal ...

Na Medvedjeku so se tistega dne zvrstili trije letalski napadi. Sprva sta dve letali iz ljubljanske smeri z mitraljezi in raketami napadli kmetijo Kotar, barikado na prevalu klanca in desno stran stare ceste. Drugi par letal je obstreljeval položaje na desni strani ceste. Enote teritorialcev na Medvedjeku niso imele protiletalskega orožja, zato je bil umik edina možnost. Uro kasneje so letala ponovno napadla. Zadnji napad na Medvedjek pa je bil malo pred tretjo uro popoldne, vendar takrat na klanecu Medvedjek ni bilo več večjih sil Teritorialne obrambe.

Zeleno drevo, polno češenj, stoji na rahlem hribu blizu Šentjurja. Deklica sedi na njem in zoba sladke sadeže, ki pa nimajo tako dobrega okusa kot ponavadi. Morda zaradi črnega dima, ki ga deklica opazuje, kako se vije v daljavi. Skupaj s starši in sestrico so se tja umaknili zaradi plamteče se vojne na klanecu Medvedjek.

Letalski napadi so povzročili materialno škodo, pa tudi smrt sedmih civilistov, voznikov tovornjakov in Antona Kotarja, gospodarja bližnje kmetije. Dan prej je življenje za samostojno Slovenijo dal pripadnik Teritorialne obrambe Franc Uršič. Veliko prebivalcev Velikega Gabra in okoliških vasic se je iz strahu zaradi nove nevarnosti za nekaj časa preselilo drugam. Jugoslovanska ljudska armada se je z Medvedjeka končno umaknila 1. julija 1991 in ljudje so spet lažje zadihali.

3. julija so politiki sklenili dogovor o prekinitvi ognja in osamosvojitvena vojna v Sloveniji se je končala. 7. julija 1991 so se glavni predstavniki Slovenije, Hrvaške in Jugoslavije skupaj s člani Evropske skupnosti sestali na Brionih, kjer so podpisali znano Brionsko deklaracijo. Ta je določala takojšnje premirje, umik vojakov v vojašnice in odložitev ukrepov osamosvajanja Slovenije za tri mesece. Enote JLA so začele umik in njen zadnji pripadnik je Slovenijo zapustil v noči na 26. oktober 1991.

Slovenske obrambne sile so bile v vojni precej bolj uspešne kljub premoči jugoslovanskih enot v opremi in tehniki. Pomembna je bila močna podpora slovenske javnosti, ki je pogumnim možem dvigala moralo. Slovenci so bili polni vneme, da branijo svojo novo državo, medtem ko pripadniki JLA niso bili tako zagnani. Jugoslavija je podcenjevala zmožnosti slovenske vojske, njenega obveščevalnega sistema in dobro poveljniško vodstvo, kar je tudi pripomoglo k uspehu Slovencev.

Zdaj profesorica zgodovine in slovenščine Brigita Praznik Lokar stoji v svoji učilnici in učencem pripoveduje o svojih spominih na osamosvojitveno vojno za Slovenijo. Spomini jo še vedno ganejo in srčno si želi, da bi mladi razumeli, kako grozna je lahko vojna.

Gospa Praznik Lokar ima le malo spominov na vojno za Slovenijo, saj je bila še otrok, ko je le ta potekala. Strah in grozo tistih desetih dni je potlačila na dno svojih misli in počasi izgubila spomine. A nekateri so ostali in strašne občutke teh dni še vedno nosi v svoji podzavesti. Težko ji je govoriti o svojih izkušnjah, a si želi deliti svoje zgodbe z učenci, da bi lahko razumeli. Danes je profesorica slovenščine in zgodovine morda ravno zaradi teh izkušenj in dejstva, da je na svojo, našo domovino Slovenijo izredno ponosna.

Učenci radi poslušamo njene zgodbe. Nekateri pravijo: »Ah, kaj bi pogrevali preteklost!« A meni se zdi, da je poznati take zgodbe pomembno, saj se lahko iz njih učimo in pridobimo spoštovanje do svoje države in ljudi, ki so se borili za njeno svobodo. Mladi nismo nikoli začutili vojne, za kar smo lahko hvaležni, a zato je pomembno, da skozi pripovedi izvemo in se zavedamo njenih grozot, da bomo lahko vodili svet in Slovenijo v bolj mirno prihodnost. Menim, da smo lahko ponosni na uspehe naše države in njenih ljudi, in upam, da bo naša domovina cvetela še naprej.

Pri pouku zgodovine razred gleda dokumentarni film o osamosvojitvi Slovenije. Njihova učiteljica Brigita Praznik Lokar s težavo gleda na ekran, saj spomini v njej kar vrejo na dan. Ozre se skozi okno in pomisli, kako vesela je lahko, da se je vse dobro končalo. Ponosno pogleda na slovensko zastavico v svoji učilnici, na svoje učence in kljub napornemu delu z mladimi niti za trenutek ne obžaluje svoje službe prenašanja znanja in izkušenj na mlade.

MANJA BRECL, 9. C

Uporabljeni viri pri razlagi zgodovinskih dejstev osamosvojitvene vojne:

1. *Boj na Medvedjeku 28. 6. 1991*. Dostopno na spletni strani: <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/boj-na-medvedjeku-28-6-1991/> [23. 5. 2022].
2. Bregar Mazzini, S. idr. (2020). *Zgodovina 9*. Učbenik za zgodovino v devetem razredu osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 154–163.
3. Brodnik, V., Starman Alič, A., Čič, A. (2021). *Zbrali smo pogum*. Dostopno na spletni strani: <https://www.zbralismopogum.si/> [19. 5. 2022].
4. *E-enciklopedija slovenske osamosvojitve, državnosti in ustavnosti: Medvedjek, bojni spopadi*. Dostopno na spletni strani: <https://enciklopedija-osamosvojitve.si/clanek/medvedjek-bojni-spopad/> [22. 5. 2022].
5. Razpotnik, M. J. in Snoj, D. (2013). *Raziskujem preteklost 9*. Učbenik za zgodovino v 9. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 134–136.
6. Roudi, B. (2008). *Osamosvojitve Slovenije*. Raziskovalni projekt. Dostopno na spletni strani: https://www.zrss.si/gradivozauciteljezgodovine/Raziskovalni_projekt_Osamosvojitve_SLO.pdf [22. 5. 2022].
7. Strlič, N. (2020). *Osamosvojitve*. Dob: Založba Miš, str. 34–51.
8. Žerdin, A. (). *Neznani junaki bitke za Medvedjek*. Dostopno na spletni strani: <https://old.delo.si/novice/slovenija/neznani-junaki-bitke-za-medvedjek.html> [22. 5. 2022].